

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERLE YÜRÜTÜLEN TEZ ÇALIŞMALARINDA VIDEO MODEL TEKNİĞİNİN KULLANIMININ İNCELENMESİ¹

INVESTIGATION OF THE USE OF VIDEO MODEL TECHNIQUE IN THESIS STUDIES CONDUCTED WITH INDIVIDUALS WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

Gündüz BARUTÇU

Milli Eğitim Bakanlığı, Bilim Uzmanı, defgbarutcu@gmail.com

Ordu / Türkiye

ORCID: 0009-0005-1879-6769

Prof. Dr. Salih ÇAKMAK

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, salih_cakmak@gazi.edu.tr

Ankara/ Türkiye

ORCID: 0000-0002-9248-0050

Özet

Bu çalışmada, 2000-2024 yılları arasında otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylere yönelik video ya da video ipucu ile yapılan müdahaleleri içeren lisans üstü tez çalışmalarının içerik analiz yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda OSB tanısı alan bireylere yönelik tek denekli desen kullanılan, bağımsız değişkeni video model (VM) , video ipucu model olan araştırmalar ulusal tez merkezinden taranarak 27 teze çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmalar tezlerin demografik özellikleri (yazar ve yıl, türü, katılımcı sayısı ve cinsiyetleri, yaş aralığı), tezlerin deneysel özellikleri (araştırma modeli, bağımlı ve bağımsız değişken), yapılan müdahalenin etkili olup olmadığı ve sosyal geçerliliğe yer verilip verilmediği bağlamında incelenmiştir. VM ve video ipucu model ile yapılan müdahalelerin etkililik, izlerlik, genelleme sonuçlarının OSB' li bireylerde etkili olduğu, tüm çalışmalarda sosyal geçerlik verilerine yer verildiği ve katılımcıların olumlu görüş bildirdiği belirlenmiştir.

Yapılan çalışmalarda OSB' li bireylerde sosyal beceriler, oyun becerileri, günlük yaşam becerileri, özbakım becerileri ve davranış sorunları üzerinde durulmuştur. VM ve video ipucu modelin OSB' li bireylerin akademik beceriler üzerine etkililiğinin sınındığı bir tez çalışmasına rastlanılmamış, akademik beceriler üzerine çalışmalar yapılması yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: OSB, Video model, video ipucu model, tematik içerik analizi

¹ Bu makalae çalışması otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere video ipucu ile sunulan öğretim materyalinin matematik sözel prpbem çözmeye becerisi üzerindeki etkililiği isimli doktora çalışmasından üretilmiştir.

ABSTRACT

This study aimed to examine postgraduate thesis studies that utilized video model interventions for individuals with Autism Spectrum Disorder (ASD) between 2000 and 2024, using a content analysis method. The inclusion criteria for the study were theses that involved ASD participants, employed a single-subject research design, and used video modeling (VM) or video prompting modeling as the independent variable. A total of 27 theses were identified through the National Thesis Center database and included in the analysis.

These studies were analyzed based on the demographic characteristics of the theses (e.g., author, year, type of study, number and gender of participants, and age range), experimental characteristics (research design, dependent and independent variables), intervention effectiveness, and the inclusion of social validity measures. The results indicated that interventions using VM and VIM were effective in individuals with ASD, with positive outcomes observed in follow-up and generalization phases. All studies included social validity data, with participants expressing favorable opinions about the interventions.

The focus of these studies was on enhancing social skills, play skills, daily living skills, self-care skills, and addressing behavioral problems in individuals with ASD. However, none of the theses examined the effectiveness of VM and VIM on academic skills in individuals with ASD. We implicated the need for future research in this area.

Keywords: ASD, video modeling, systematic review, thematic content analysis

1.GİRİŞ

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), sosyal iletişim, etkileşim sınırlılıkları ile sınırlı ve yineleyici olarak gerçekleşen ilgiler, davranışlar ve etkinlikler şeklinde kendini gösteren bir nöro gelişimsel bozukluktur (APA, 2013). OSB' li çocuklar gereksinim duydukları destek düzeyine göre, a) birinci düzey (destek gerektiren bireyler), b) ikinci düzey (yoğun destek gerektiren bireyler) ve c) üçüncü düzey (çok yoğun destek gerektiren bireyler) olmak üzere üç düzeyde sınıflanmıştır (APA, 2013). OSB olan çocuklar akranlarına göre farklı gelişim ve davranış özellikleri göstermektedirler (Kürkçüoğlu, 2007). OSB olan çocukların bu farklılıkları bireylerin hem iletişim, sosyalleşme ve davranış alanlarında hem de, okuma, yazma, matematik gibi bilişsel becerilerde çeşitli yetersizlikler göstermesine neden olmaktadır (Minshew vd., 1995). Bu nedenle OSB olan bireylerin ihtiyaçlarının ele alınmasında eğitim öğretim ve destek hizmetlerinin niteliği son derece önemli bir yer tutmaktadır. OSB olan bireylerin yaygınlık oranlarındaki artış ve etkili eğitim arayışı, bu bireylerin eğitimine yönelik kanıt temelli uygulamaların kullanılmasını gerekli kılmıştır. (Odom vd., 2015). Yetersizliği olan bireylere yönelik kanıt temelli uygulamalar bazı ülkelerde devlet politikası haline gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) "Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın" (No Child Left Behind) yasası ile birlikte yetersizliği olan bireylerin eğitiminde kanıt temelli uygulamaların kullanılması zorunlu hale gelmiştir (No Child Left Behind Act, 2002). OSB' li ve diğer yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik herhangi bir uygulamanın ne düzeyde kanıtla sahip olduğu, o uygulamaya ilişkin yapılan araştırmaların özelliklerine ve sonuçlarına göre değişkenlik göstermektedir. Deneysel araştırmalardaki katılımcılar, araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri, geçerlik özelliklerinde yer alan kalite göstergeleri ve standartlar o araştırmanın kanıt temelli olup olmadığını belirlemek için kullanılan bazı göstergelerdir Horner vd.(2005). Bu kapsamda çeşitli kuruluşlar ve araştırmacılar OSB bulunan öğrencilerin eğitimi için kanıt temelli uygulamaların belirlenmesine ilişkin çalışmalar yürütmektedir. Amerikan Ulusal Profesyonel Gelişim Merkezi (NPDC) OSB olan öğrencilerin eğitiminde kanıt temelli uygulamaları belirlemek amacıyla araştırmalar yürüten kuruluşlardan biridir. Bu kapsamda OSB bulunan öğrencilerin eğitiminde kullanılmak üzere kanıt temelli 28 uygulama belirlenmiştir. Bu uygulamalardan biri video modeldir (VM) (Hume vd., 2021).

VM, hedeflenen davranış veya becerinin bir gösteriminin kaydedilmesini ve daha sonra öğrenciye izletilmesini içeren kanıt temelli bir uygulamadır. VM ile öğrencilere videoyu tekrar tekrar izleme fırsatları sunulur ve ardından videoda gösterilen beceri veya davranışı taklit etmeleri ve uygulamaları sağlanır. VM uygulaması OSB 'li öğrencilere farklı şekillerde sunulabilir (Hume vd., 2021; Lee, 2015).

Beklenen davranışa veya hedeflenen beceriye öğretmenler veya ebeveynler gibi yetişkinler videoda model olabilir. Bir başka yöntem de akranların model olarak kullanılmasıdır. Öğrencinin sınıf arkadaşı veya kardeşi gibi aynı yaş ve cinsiyetteki bir akran beklenen davranış veya beceriye model olabilir. Bununla birlikte, video ile kendi kendine model olma, öğrencinin beklenen davranış ya da beceriye kendisinin model olabildiği durumlarda kullanılır. Son olarak, bakış açısına göre video model, öğrencinin belirli bir davranış veya beceriyi gerçekleştirirken sadece ilişkili nitelik olarak ne görmesi gerekiyorsa o alanın video kaydına alınması ile kazanımın sunulduğu video model türüdür (Shukla-Mehta, 2010). Bu nedenle bakış açısına göre video modelde, model olan kişinin sadece beceriyi yerine gösterdiği uzvu görülür. Model olan kişinin elleri, kullandığı malzemeler ya da beceri veya davranış gerçekleştirilen diğer bireyleri gösteren sahneler ekrana gelebilir (Mc Coy ve Hermansen, 2007). Bu sayede davranış veya beceri ile ilişkili olmayan uyaranlar azaltılır. Öğrencilere sadece gerekli ipuçları gösterilerek öğrenmeleri etkili bir şekilde desteklenebilir (Barton vd., 2012; Mason vd., 2013).

VM, ekonomik olması ve teknolojinin kullanılabilirliği sayesinde bir öğretim aracı olarak giderek daha fazla kullanılmaktadır. Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda doğal ortamlarda birden fazla VM kaydetmek mümkündür (Schefflen vd., 2012). Ayrıca, öğrencilerin motivasyonlarını artırmak için tercih ettikleri müzik veya video klipleri ekleyerek VM'yi öğrencilerin ilgilerine göre uyarlamak da mümkündür (Hine ve Wolery, 2006). Bu nedenle OSB bulunan öğrencilere yönelik video model yöntemi ile yapılan çalışmaların incelenerek ortaya çıkan sonuçların gelecek araştırmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada, Türkiye’de 2000-2024 yılları arasında OSB olan öğrencilerle yürütülen tezlerde, video model kullanımına ilişkin detayları sentezlemek amaçlanmıştır. Araştırmada tez çalışmalarının türü, katılımcı, yaş aralığı ve cinsiyetleri, araştırma modeli, bağımlı ve bağımsız değişkenler, sosyal geçerlik değişkenleri üzerine odaklanılmıştır. Genel olarak dört araştırma sorusu oluşturulmuştur:

1. Tezlerin demografik özellikleri (yazar ve yıl, türü, katılımcı sayısı ve cinsiyetleri, yaş aralığı) nelerdir?
2. Tezlerin deneysel özellikleri (araştırma modeli, bağımlı ve bağımsız değişken) nelerdir ?
3. Tezlerin sonuçları etkili midir?
4. Tezlerde sosyal geçerliliğe yer verilmiş midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada, Türkiye’de OSB olan öğrencilerle yürütülen tezlerde, video model kullanımına ilişkin detayları sentezlemek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında araştırma sistematik derleme olarak desenlenmiştir (Tricco vd., 2018). Araştırma literatür incelemesi olarak yürütüldüğü için etik izin alınmamıştır.

2.2. Dahili ve Harici Kriterler

Çalışmanın dahili kriterleri arasında şunlar yer almaktadır: a) tezlerin Türkiye’de yürütülmüş olması, b) yayının dilinin Türkçe olması, c) deneysel desen kullanılması, d) OSB bulunan öğrencilerin katılımcı olarak yer alması, e) bağımsız değişken olarak video model, video ipucu veya bakış açısına göre video modelden en az birinin etkililiğinin test edilmesidir. Tezler 2000-2024 yılları arasında yapılan çalışmalarla sınırlandırılmıştır. Nitel araştırmalar, meta analiz çalışmaları çalışmaya dahil edilmemiştir.

2.3. Literatür taraması

Literatür taraması için öncelikli olarak veri tabanı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında YÖK tez “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanı kullanılmıştır. Taramada kullanılan kelimeler başlık, özet ve anahtar kelimeler kısmında aratılmıştır. Anahtar kelimeler: video model, video ipucu, bakış açısına göre video model terimlerinden oluşmuştur. Veri tabanında iki araştırmacı (uzman ve öğretim üyesi) ayrı ayrı tarama yapmıştır.

2.4. Tezlerin Seçimi

Araştırmacılar, belirlenen tezlerin başlıklarını ve özetlerini bağımsız olarak incelemiştir. Daha sonra tezlerin tam metin incelemesi yapılmıştır. Dahili kriterleri karşılayan tezler seçilmiş ve her iki araştırmacı bulunan tezleri karşılaştırmak amacıyla kendi aralarında paylaşmışlardır. Güvenirlilik hesaplaması için: $(\text{Mutabık Kalınan Tez Sayısı} / \text{İncelenen Toplam Tez Sayısı}) \times 100$ formülü kullanılmıştır. Araştırmacılar arası güvenirlilik %96,3 olarak belirlenmiştir. Araştırmacılar, uyumsuzluk olan çalışmaların dahil edilmesi konusunda tartışmış ve fikir birliğine varmıştır. Sonuç olarak, 27 tez dahili kriterleri karşılamış ve derlemeye dahil edilmiştir.

2.5. Betimsel Kodlama

Araştırmacılar, önceden belirlenen değişkenlere göre tezleri betimsel olarak kodlamışlardır. Betimsel kodlama için Microsoft Word üzerinde değişkenlerin yer aldığı tablolar oluşturulmuştur (Tablo 1 ve 2). Veriler aşağıdaki değişkenlere göre sistematik olarak tabloya aktarılmıştır: a) tezlerin yazarı ve yayımlanma tarihi, b) tezlerin türü, c) katılımcı sayısı ve cinsiyetleri, d) katılımcıların yaş aralığı, e) araştırma modeli, f) bağımlı ve bağımsız değişken, g) sonuç, h) sosyal geçerlik. İki araştırmacı değişkenlere dayalı olarak verileri betimsel olarak kodlamışlardır. Kodlayıcılar arası güvenirlilik hesaplaması için hemfikir olunan ve olunmayan noktalar belirlenmiştir. Güvenirlilik hesaplaması: mutabık kalınan madde sayısının toplam madde sayısına bölünmesi ve 100 ile çarpılmasıyla hesaplanmıştır. Sonuç olarak, kodlayıcılar arası güvenirlilik %88,6 olarak hesaplanmıştır. Araştırmacılar daha sonra kodlamalar üzerindeki anlaşmazlıkları tartışmış ve uzlaşmaya varmışlardır. Bulgular araştırma sorusuna ve çalışmanın hedeflerine göre gruplandırılmış, her çalışma önceden tanımlanmış değişkenlere dayalı olarak nitel olarak analiz edilmiş ve sunulmuştur.

3. BULGULAR

Tarama sonucunda 27 tez çalışmaya dahil edilmiştir. İlk arama sonucunda 46 teze ulaşılmıştır. Tezlerin başlıklarının okunması sonucu 3 çalışma çıkarılmıştır. Özet okumalarının sonucunda 5 çalışma daha elenmiştir. Tam metin okumalarının sonucunda ise 11 çalışma derlemeden çıkarılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen tezler değişkenler gruplanarak aşağıda sunulmuştur. Tezlerin yazarı ve yayım yılı, tez türleri, tezlerdeki katılımcıların cinsiyet ve yaş aralığı tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Tez Çalışmalarının Yapıldığı Yıl, Tez Türü, Cinsiyet ve Denek Sayısı, Yaş Aralığı

Yazar ve Yıl	Tez Türü	Cinsiyet ve Denek Sayısı	Yaş Aralığı
Kızılkaya, 2024	Yüksek Lisans	2 Erkek, 1 Kız 3 yetişkin (Anne)	5- 8 yaş
Gültekin, 2023	Yüksek Lisans	4 Erkek	14- 16 yaş
Gökçe, 2023	Doktora	3 Erkek	4-6 yaş
Çınar, 2023	Yüksek Lisans	3 Katılımcı	Belirtilmemiş
Taşkesen, 2022	Doktora	2 Erkek, 1 Kız	10-12 yaş
Uygun, 2022	Yüksek Lisans	3 Erkek	20-24 yaş
Yavuzaslan, 2022	Yüksek Lisans	4 Erkek	12-14 yaş
Diner Evren, 2021	Yüksek Lisans	1 Erkek 2 Kız	40-43 ay
Kaya, 2021	Yüksek Lisans	3 Erkek	9-18 yaş
İrem Eriş, 2021	Yüksek Lisans	3 Erkek	7 yaş
Sanal Çalık, 2018	Yüksek Lisans	3 Erkek	3-6 yaş
Kaptan, 2018	Yüksek Lisans	3 Erkek, 1 Kız	6-9 yaş
Tumcel, 2018	Yüksek Lisans	3 Erkek	4-4.5 yaş
Yavuz, 2017	Yüksek Lisans	3 Erkek	7-8 yaş
Terzioğlu, 2017	Yüksek Lisans	1 Erkek	7 yaş
Pektaş Karabekir, 2016	Yüksek Lisans	4 Erkek	3-5 yaş
Kutlu, 2016	Doktora	4 Erkek, 1 Kız	10-13 yaş
Yavuz, 2016	Doktora	3 Erkek	16-17 yaş
Kocaöz, 2015	Doktora	2 Erkek 1 Kız	10-14 yaş
Turhan, 2015	Doktora	2 Erkek, 1 Kız	6-8 yaş
Kaya, 2015	Yüksek Lisans	4 Erkek	10-14 yaş
Acar, 2015	Doktora	3 Erkek, 3 Yetişkin (Anne)	7-11 yaş
Öncül, 2015	Yüksek Lisans	3 Erkek	11 yaş
Besler, 2015	Yüksek Lisans	3 Erkek	5-6 yaş
Gülsöz, 2014	Yüksek Lisans	1 Erkek 2 Kız	10- 11 yaş
Sani Bozkurt, 2011	Yüksek Lisans	2 Erkek, 1 Kız	5-6 yaş
Genç, 2010	Yüksek Lisans	4 Erkek	5-6 yaş

3.1. Araştırma Kapsamındaki Tezlerin Yapıldığı Yıl, Tez Türleri

Tablo 1' e göre Ulusal Tez Merkezi'nde yayımlanmış olan tezlerin yayım yılına ait veriler incelendiğinde 2010-2024 yıllarında çalışmaya dahil edilen 27 tez çalışmasının %22.22'sinin (n = 6) 2015 yılında gerçekleştirildiği görülmektedir. Yapılan tez çalışmalarının % 11.11' i (n = 3) ise 2016, 2017, 2021, 2022, 2023 yıllarında yapılmıştır. 2018 yılında %7.40 (n = 2) tez çalışması yapılmıştır. 2010, 2011, 2014, 2024 yıllarında %3.70 (n= 1) tez çalışması yapıldığı görülmektedir. 2019 yılında ise herhangi tez çalışması yapılmamıştır. Yapılan bu tezlerden %74.7 (n= 20) yüksek lisans, %25.9 (n= 7) tanesi ise doktora düzeyindedir.

3.2. Araştırma Kapsamındaki Tezlerde Katılımcıların Sayısı, Cinsiyetleri, Yaş Aralıkları

Tablo 1' e göre yapılan tez çalışmalarında %86.74 (n= 72) erkek, %13.25 (n= 11) kız birey katılımcı olmak üzere toplam 83 katılımcı bulunmaktadır. 1 çalışmada 3 katılımcı belirlenmişken bu katılımcıların cinsiyetlerine yönelik herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. 2 çalışmada ise OSB tanısı almış bireylerin anneleri katılımcı olarak belirlenmiş, bu katılımcılar %7.22 (n= 6) olarak görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çok daha az sayıda katılımcı olarak belirlendiği görülmektedir.

Tablo 1' e göre katılımcıların yaş aralığı incelendiğinde %9.63' ün (n=8) 0 ile 6 yaş aralığında, %15. 66' sının (n=13) 7 ile 14 yaş aralığında, %2.40'ının (n=2) 14 ile 18 yaş aralığında, %1.20'sinin (n=1) 18 ile 24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca yapılan bir tez çalışmasında %1.20'sinin (n=1) 9 ile 18 yaş aralığı, diğer bir tez çalışmasında ise %1.20'sinin (n=1) 5 ile 8 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yapılan tez çalışmalarına katılan denek sayıları göz önünde bulundurulduğunda ise çalışmaların %62.96' sı (n=17) üç denek, %22.22' si (n=6) dört denek, % 7.40'ında (n=2) 6 denek, %3.70'inde (n=1) 5 denek, % 3.70'inde (n=1) 1 denekle çalışıldığı görülmektedir.yapılan tez çalışmalarında en küçük katılımcının 3 yaş 4 ay (40 ay), en büyük katılımcı ise 24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yetişkin olarak belirlenen katılımcıların (anne) yaş aralığına yönelik herhangi bilgiye rastlanılmamıştır.

3.3. Araştırma Kapsamına Alınan Çalışmaların Modelleri

Tablo:2 Araştırma Modeli

Tema	Kod	f
Yöntem	Çoklu Yoklama Modeli	15
	Uyarlamalı Dönüşümlü Uygulamalar	8
	Çoklu Başlama	2
	Dönüşümlü Uygulamalar Modeli	1
	Değişen Ölçütler Modeli	1
Toplam		27

Tablo 2' ye göre, araştırmalarda çoklu yoklama modeli %55,55 (n=15), uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli %29.62 (n=8), çoklu başlama modeli %7.40 (n=2), dönüşümlü uygulamalar modeli %3.70 (n=1) ve değişen ölçütler modeli ise %3.70 (n=1) olarak kullanıldığı görülmektedir.

3.4. Araştırma Kapsamına Alınan Çalışmaların Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Tablo:3 Bağımlı ve bağımsız değişkenler

Bağımlı değişkenler	f	Bağımsız değişkenler	f
Sosyal beceriler	11	Video model	16
Oyun oynama becerileri	7	Video ipucu	2
Günlük yaşam becerileri	5	Video model, video ipucu	1
Özbakım becerileri	2	Video ipucu, fotoğraf ipucu	1
Problem davranışlar	1	Video model, video animasyon model	1
Bağımlı değişkenler	f	Bağımsız değişkenler	f
Toplumsal uyum becerileri	1	Video model, bilgisayar ortamında sunulan öğretim	1
		Video model, sosyal öykülerin tek başına sunulduğu öğretim	2
		Video model, canlı model	1
		Eş zamanlı ipucunun video model ile sunulduğu öğretim, eşzamanlı ipucu ile öğretim	1
		Sesli anlatım içeren video ipucu ile sesli anlatım içermeyen video ipucu ile yapılan öğretim	1

Tablo 3'e göre yapılan tez çalışmalarındaki bağımlı değişkenler incelendiğinde %40.74'ü (n=11) sosyal beceriler, %25.92'si (n=7) oyun oynama becerileri, % 18.51 (n= 5) günlük yaşam becerileri, %7.40'ında (n=2) özbakım becerileri, %3,70'inde (n=1) problem davranış ve toplumsal uyum becerileri alanlarında araştırma yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu araştırmaların bir tanesinde 3, üç tanesinde 2 bağımlı değişken olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3' e göre bağımsız değişkenler incelendiğinde bağımsız değişkeni sadece video model olan % 59.25 (n=16), bağımsız değişkeni sadece video ipucu olan % 7.40 (n= 2) tır. Birden fazla bağımsız değişkenin olduğu araştırma sayısının ise %33.33 (n=9) olduğu görülmektedir. Birden fazla bağımsız değişkenin olduğu araştırmalarda bağımsız değişkeni video model ile video ipucu olan araştırma sayısı bir, bağımsız değişkeni video ipucu ile fotoğraf ipucu olan araştırma sayısı bir, bağımsız değişkeni video model ile video animasyon model olan araştırma sayısı bir, bağımsız değişkeni video model ile bilgisayar ortamında sunulan öğretim uygulaması bir, bağımsız değişkeni video model ile sosyal öykülerin tek sunulduğu öğretim uygulaması iki, bağımsız değişkeni video model ile canlı model olan araştırma sayısı bir, bağımsız değişkeni video model ile eş zamanlı ipucu ile sunulan öğretim uygulaması bir, bağımsız değişkeni sesli anlatım içeren video ipucu ile sesli anlatım içermeyen video ipucu ile yapılan öğretim uygulamaları olduğu görülmektedir.

3.5. Araştırma Kapsamına Alınan Çalışmaların Sonuçları

Tablo: 4 Tek Müdahalenin Etkililik Sonuçları

Tema	Kod	f
Tek Müdahalenin Etkililik Sonuçları	Müdahale etkilidir	20
	Müdahale etkisizdir	-
Toplam		20

Tablo 4'e göre araştırmaların sonuçları incelendiğinde tezlerin %74.7'sinin (n=20) bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi belirlenen ölçütü karşılar nitelikte olmuş, uygulanan müdahalelerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo: 5 Karşılaştırılan İki Müdahalenin Etkililik Sonuçları

Yazar ve Yıl	Sonuçlar
Gökçe, 2023	Araştırma bulguları, STD ediniminde, Video model (VM) ve Video Animasyon Model (VAM) öğretimlerin etkililikleri açısından bir fark olmadığını göstermiştir. Araştırmanın verimlilik bulguları, her bir katılımcıya STD öğretiminde ve yüz ifadesi davranışının öğretiminde VM ve VAM ile öğretimlerin verimliliğinin değişken olduğunu göstermiştir. Araştırmada sözel ifade davranışının öğretiminde VM' nin, jest davranışının öğretiminde ise VAM' la öğretimin daha verimli olduğu görülmüştür. İzleme bulgularında ise iki model arasında bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.
Yavuzaslan, 2022	Araştırma bulguları, ev içi yaşam becerilerinin kazandırılmasında tüm bireylerde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun her ikisinin de etkili olduğu görülmüştür. Verimlilik bulgularına bakıldığında, katılımcılar için video ipucunun daha verimli olduğu görülmüştür.
Kutlu, 2016	Araştırmanın bulguları, dört katılımcıdan üçünün yabancı kişilerden korunma becerilerini her iki uygulamayla da ölçütü karşılar düzeyde öğrendiklerini göstermiştir. Dördüncü katılımcı için sosyal öykülerin yalnız sunulduğu öğretimin daha etkili olduğu gözlenmiştir. Dördüncü katılımcıda sosyal öykülerin video modelle birlikte sunulduğu öğretim uygulamasıyla üzerinde çalışılan beceride belirli bir düzeyde öğrenme gerçekleşmiş olmasına rağmen ölçüt karşılanamamıştır.

Kaya, 2015	Araştırma bulguları, hem sesli anlatım içeren hem de sesli anlatım içermeyen video ipucunun otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere mısır patlatma ve meyve sıkma becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir.
Acar, 2015	Araştırma bulguları, annelerin sosyal öyküleri %100 oranında doğru olarak yazabildiğini ve %100 oranında doğru olarak video klip hazırlayabildiklerini göstermiştir.. Ayrıca sosyal öykü ve video modelle öğretim uygulamalarının hedeflenen becerilerin öğrenilmesinde neredeyse eşit düzeyde etkili olduğunu göstermektedir.
Öncül, 2015	Araştırma bulguları, canlı modelle öğretim ve video modelle öğretimin sembolik oyunların kazandırılmasında eşit düzeyde etkili olduğunu göstermektedir.
Genç, 2015	Araştırma bulguları, dört denekten üçünün hedef davranışlarını her iki uygulamayla da ölçütü karşılar düzeyde öğrendiklerini göstermiştir. Dördüncü denekte video modelle birlikte sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimin daha etkili olduğu ortaya koymuştur. Dördüncü denekte eşzamanlı ipucuyla öğretimin yalnız sunulduğu öğretim uygulamasıyla üzerinde çalışılan beceride belirli bir düzeyde öğrenme gerçekleşmiş olmasına rağmen ölçüt karşılanamamıştır.

Tablo 5'e göre tezlerin %25.92'sinin (n=7) iki bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin karşılaştırıldığı araştırmalardır. Bu araştırmalarda; Gökçe, 2023'te sosyal tepki davranışının ediniminde, Video model ve Video Animasyon Model öğretimlerin etkililikleri açısından bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Yavuzaslan, 2022'de ev içi yaşam becerilerinin kazandırılmasında tüm bireylerde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun her ikisinin de etkili olduğu bulunmuştur. Kutlu, 2016' da araştırmaya katılan dört katılımcıdan üçünün yabancı kişilerden korunma becerilerini her iki uygulamayla da ölçütü karşılar düzeyde öğrendiklerini, dördüncü katılımcıda sosyal öykülerin yalnız sunulduğu öğretimin daha etkili olduğu, video modelle öğretim uygulamasıyla öğrencide belirli bir düzeyde öğrenme gerçekleşmiş olmasına rağmen belirlenen ölçüte ulaşamadığını ortaya koymuştur.

Kaya, 2015' te sesli anlatım içeren ve içermeyen video ipucu uygulamasının becerinin kazandırılmasında eşit oranda etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Acar, 2015' te sosyal öykü ve video modelle öğretim uygulamalarının hedeflenen becerilerin öğrenilmesinde eşit düzeyde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öncül, 2015' te canlı modelle öğretim ve video modelle öğretimin sembolik oyunların kazandırılmasında video modelle öğretimin canlı modelle öğretime kıyasla daha etkili olduğu ortaya koymuştur. Genç, 2015'te dört denekten üçünün eşzamanlı ipucuyla öğretimin yalnız sunulduğu öğretim uygulaması ile eşzamanlı ipucuyla öğretimin video model ile sunulduğu öğretim uygulamasının ölçütü karşılar düzeyde öğrendiklerini, dördüncü denekte video modelle birlikte sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimin daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo: 6 Sosyal Geçerlik Sonuçları

Tema	Kod	f
Sosyal Geçerlik	olumlu	27
	olumsuz	-
Toplam		27

Tablo 6' ya göre yapılan tüm tez çalışmalarında sosyal geçerlik verilerinden elde edilen bulgulara göre, katılımcılar, anne, baba ve öğretmenler uygulamalara yönelik olumlu görüş bildirmişlerdir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'de OSB olan öğrencilerle yürütülen tezlerde, video model yönteminin etkililiğine yönelik çalışmalar incelenmiştir. Elde edilen bulgular, alan yazın bağlamında tartışılarak araştırma sonuçlarına ilişkin öneriler sunulmuştur. Tezlerin yapıldığı tarihler incelendiğinde en fazla 2015 yılında tez çalışması yayınlandığı görülmektedir. 2015-2024 yılları arasında OSB olan bireylerin video model ve video ipucu model yönteminin etkililiğine yönelik her yıl tez çalışması yapılmasına rağmen 2020 yılında tez çalışmamasının olmaması dikkat çekicidir. Bu durum covid-19 salgınının müdahale içeren akademik çalışmalar üzerindeki olumsuz etkilerden kaynaklanıyor olabilir (Gülay, Tekinarslan, 2024). Tezlerin türü incelendiğinde en fazla yüksek lisans seviyesinde tez çalışması yapıldığı görülmektedir. Tezlerin katılımcı sayısı ve cinsiyetleri incelendiğinde iki tez çalışmasında altı, on yedi tez çalışmasında üç, altı tez çalışmasında dört, bir tez çalışmasında beş, bir tez çalışmasında ise 1 katılımcı olduğu görülmektedir.

Tez çalışmalarında denek sayısının sınırlı tutulması araştırma modellerinin tek denekli olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bir ya da birkaç denekten standart koşullar altında yinelenen ölçümler alınarak bir uygulamanın etkililiğinin her bir denekte kendi içinde değerlendirildiği araştırmalara tek-denekli araştırmalar denir (Tavvney ve Gast,1984). Yapılan tezlerde katılımcı cinsiyetlerine bakıldığında erkek katılımcıların kız katılımcılara oranla çok daha fazla olduğu görülmektedir. Tez çalışmalarında yapılan müdahalelerin, bir çalışma dışında cinsiyet ayırt edici müdahaleler olmamasına rağmen erkek katılımcıların çok olması OSB' nin görülme sıklığının erkeklerde daha fazla olmasından kaynaklanıyor olabilir. Yapılan tez çalışmalarında katılımcıların yaş aralığına bakıldığında 3-24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu ise katılımcıların yaş aralığına göre yapılan araştırmaların okul öncesi, ilkököl ve ortaokul kademelerinde daha fazla yapılmış olmasıdır. Okula devam eden bireylerde video model ve video ipucu modeline göre araştırmaların yapılması öğretim ortamların da teknoloji temelli müdahalelerin kullanılması ile örtüşmektedir (Odluyurt, Çattık, 2018). Bu çalışmanın genel amaçlarından bir tanesi de tez çalışmalarında kullanılan tek denekli araştırma modelleridir. Katılımcı bulmanın zor olduğu özel eğitim, psikoloji gibi alanlarda gurup deneysel çalışmaların zorluklarına alternatif olarak geliştirilmiş tek denekli araştırma modelleri bulunmaktadır (Kratochwill vd., 2013). Tek denekli araştırmalar bir ya da birkaç denekten standart koşullar altında yinelenen ölçümler alınarak bir uygulamanın etkililiğinin her bir denekte kendi içinde değerlendirildiği araştırmalardır. (Alberto ve Troutman, 1995). Bu araştırmalarda katılımcılar yansız atama ile seçilmemeleri nedeniyle yarı deneysel araştırma olarak kabul edilir (Alberto, Troutman, 1990).Tek denekli modeller AB modelleri, çoklu başlama modelleri, çoklu yoklama modelleri ve değişen ölçütler modeli, karşılaştırma tek denekli çalışmalar ise ABC modelleri, dönüşümlü uygulamalar modelleri, uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar ve paralel uygulamalar modelleri olarak kullanıldığı görülmektedir (Wolery vd., 1988; Tekin, 2000; Eldeniz-Çetin vd., 2019). Yapılan tez çalışmalarının araştırma modelleri ile ilgili bulgulara bakıldığında çoklu yoklama modeli %55,55 (n=15), uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli %29.62 (n=8), çoklu başlama modeli %7.40 (n=2), dönüşümlü uygulamalar modeli %3.70 (n=1) ve değişen ölçütler modeli ise %3.70 (n=1) olarak kullanıldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmaların belirli modellerle sınırlı kaldığı, video model ve video ipucu model ile yapılacak diğer çalışmaların farklı araştırma modelleri ile daha da zenginleşmesi gerektiği düşünülmektedir. Araştırmanın bir diğer genel amacı yapılan müdahalelerin etkililiğine yönelik verilerdir. Yapılan tez çalışmalarında video model ve video ipucu modele dayalı öğretim uygulamaları yapıldıktan sonra katılımcıların başlangıç düzey performansları ile müdahale sonrası gösterdikleri performans arasında anlamlı farkların ortaya çıktığı görülmektedir.

Yapılan tüm müdahalelerde katılımcıların belirlenen ölçütü karşıladıkları genelleme ve izleme oturumlarında da kazanılan davranışları korudukları ortaya konulmuştur. 2014 yılında Amerikan Ulusal Profesyonel Gelişim Merkezi (NPDC) tarafından hazırlanan rapora göre video model uygulaması kanıt temelli uygulamalar içinde yer almıştır (Turhan, 2015). Bu durum OSB' li bireylere yönelik video ve video ipucu model ile yapılan tez çalışmalarının sonuçları ile NPDC tarafından hazırlanan kanıt temelli uygulamaları belirlemek amacıyla hazırlanan raporun birbirleriyle ile örtüştüğü anlamına gelmektedir. Bu araştırmanın en son genel amacı ise sosyal geçerlik verileridir. Bulgular bölümünde yer alan bilgilere göre sosyal geçerlik verilerinde yapılan tüm tez çalışmalarında öğretmen, ebeveyn ve katılımcılar olumlu görüş bildirmişlerdir. Video model ve video ipucu model ile yapılan tez çalışmalarının etkililik, verimlilik ve genelleme verilerinin belirlenen ölçütü karşılaması nedeniyle sosyal geçerlik verilerinin de olumlu görüş bildirilmesine sebep olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, OSB'li bireylere yönelik video model ve video ipucu model ile müdahale içeren 2010-2024 arası 27 tezden 20 tanesi yüksek lisans 7 tanesi doktora düzeyindedir. En çok tez çalışması 2015 (6 tez) yılına aittir. 2019 yılında herhangi tez yazılmamıştır. Araştırma modellerinden en çok çoklu yoklama modelleri (15 tez), en az ise dönüşümlü uygulamalar modeli (1) ve değişen ölçütler modeli (1) kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında en fazla erkek (72) kız katılımcıların (11), ebeveynlerin (6) olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların yaş aralıklarında ise herhangi bir yaş aralığında yoğunluk olmadığı genelde katılımcıların okul çağında olduğu görülmektedir. Yapılan tezler sosyal beceriler, oyun becerileri, özbakım becerileri, günlük yaşam becerileri, toplumsal uyum becerileri, davranış problemleri alanlarına yönelik yapılmış ancak video model ve video ipucunun kullanıldığı akademik beceriler üzerine herhangi bir tez yapılmadığı görülmektedir. Yapılan tezlerin tümünde video model ve video ipucu ile yapılan müdahalelerin etkili olduğu, izleme ve genelleme oturumlarında da katılımcıların kazandıkları becerileri koruduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın alan yazına katkısı sadece OSB tanısı alan bireylere sadece video model ve video ipucu model uygulamalarının etkisini okul öncesi dönemden yetişkinliğe kadar yapılan tüm çalışmalar kapsam dahilinde tutan bir çalışma olmasıdır. Bu araştırmanın bir diğer alan yazına katkısı ise sadece OSB tanısı alan bireylere video model ve video ipucu model uygulamalarının akademik beceriler üzerindeki etkisini ortaya koyabilecek tez çalışmalarının olmadığını ortaya koymasıdır. OSB tanısı alan bireylere video model ve video ipucu modelin etkilerini incelemek üzere akademik beceriler üzerine yapılan tez çalışmalarının olmadığı görülmüştür. Bu nedenle OSB tanısı alan bireylere video model ve video ipucu modelin etkilerini incelemek üzere tez çalışmalarına gereksinim olduğu düşünülmektedir. OSB' li bireylere yönelik video model ve video ipucu model uygulamaları içeren tez çalışmalarının ağırlıklı olarak okul döneminde yapıldığı yetişkinlik dönemlerinde video model ve video ipucu model uygulamalarına dayalı çalışmaların azlığı nedeniyle bu dönemdeki OSB' li bireylere yönelik video model ve video ipucu uygulamalarının etkisine yönelik tez çalışmalar yürütülebilir.

Bu araştırmanın birinci sınırlılığı kapsama dahil edilen tezlerin sadece OSB tanısı alan ve müdahalenin sadece video model ve video ipucu model ile sınırlı olmasıdır. Bu çalışmada 2010-2024 yılları arasındaki ulusal tezler incelenmiştir. Belirlenen yıllar dışındaki tezler bu araştırmanın başka bir sınırlılığıdır.

KAYNAKÇA

Acar, Ç. (2015). *Otizimli çocuklara sosyal becerilerin öğretiminde anneler tarafından hazırlanarak sunulan sosyal öykü ve video modelle öğretim uygulamalarının karşılaştırılması* [Doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Alberto, P. A., and Troutman, A. C. (1990). *Applied behaviour analysis for teachers* (3. Basım). New York: Merrill

Alberto, P. A., & Troutman, A. C. (1995). Applied behavior analysis of teachers Ohio Prectice Hall.

APA, 2013 American Psychiatric Association. APA Diagnostic and statistical manual of mental disorders American Psychiatric Publishing, Arlington

Barton, E. E., Lawrence, K., & Deurloo, F. (2012). Individualizing interventions for young children with autism in preschool. *Journal of autism and developmental disorders*, 42, 1205-1217.

Besler, F. (2015). *Aneler tarafından sunulan video modelle öğretimin otizmlı çocuklara oyun becerisi öğretmedeki etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Bozkurt, S. S. (2011). *Otizmlı çocuklara rol oyun becerilerinin öğretiminde akran ve yetişkin modelin kullanıldığı video modelin etkililiği ve verimliliği* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Çalık, E. S. (2018). *Otizm spektrum bozukluğu olan okulöncesi çocuklarda ortamlar arası geçişlerdeki problem davranışların azaltılmasında videoyla model olmanın etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Çetin, M. E., Çay, E., & Bozak, B. (2020). Çoklu yetersizliği olan bireylerle yapılmış tek denekli araştırmaların incelenmesi: Sistematiik derleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 357-381.

Çınar, (2022). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara hayali oyun becerilerinin öğretiminde video modelle öğretim yönteminin etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Eriş, E. İ. (2021). *OBS tanısı almış çocukların oyun oynama becerisinin kazandırılmasında video modelle öğretimin etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Evren, H. D. (2021). *Otizmlı Çocukların Nesneli Eylemleri Taklit Etme Düzeyleri Üzerinde Baba Aracılı Video İle Model Olma Öğretiminin Etkililiği etkililiği* [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Genç, D. (2010). *Otistik özellikler gösteren çocuklara eşzamanlı ipucuyla öğretim ile eşzamanlı ipucuyla öğretim ve video modelle öğretimin birlikte sunulmasının etkilerinin karşılaştırılması* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Gökçe, S. (2023). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sosyal tepki davranışlarının öğretiminde video model ve video animasyon modelin etkililiklerinin ve verimliliklerinin karşılaştırılması* [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Gülşay, A., & Tekinarslan, İ. Ç. (2024). Özel Gereksinimli Bireylere Sosyal Beceri Öğretimi Konusunda Yapılan Lisans Üstü Tezlerin İncelenmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-20

Gülsöz, T. (2014). *Yüksek fonksiyonlu otizm özelliği gösteren öğrencilere soğuk içecek hazırlama ve sunma becerisinin video model ile öğretimin etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Gültekin, U. (2023). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere siber zorbalıkla baş etme becerilerinin öğretiminde videoyla model olmanın etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Hine, J. F., & Wolery, M. (2006). Using point-of-view video modeling to teach play to preschoolers with autism. *Topics in Early Childhood Special Education, 26*(2), 83-93.

Horner, R. H., Carr, E. G., Halle, J., McGee, G., Odom, S., & Wolery, M. (2005). The use of single-subject research to identify evidence-based practice in special education. *Exceptional Children, 71*(2), 165-179.

Hume, K., Steinbrenner, J. R., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., ... & Savage, M. N. (2021). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism: Third generation review. *Journal of autism and developmental disorders, 1-20*.

Kaptan, S. (2018). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara video modelle öğretim yöntemiyle sosyodramatik oyun öğretimi* [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Karabekir, E. P. (2016). *Akıllı tahta aracılığıyla sunulan video modelle öğretimin otizmliler için çocuklara sosyal tepki davranışlarının öğretimindeki etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Kaya, F. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yiyecek-içecek hazırlama becerilerinin öğretiminde sesli anlatım içeren ve içermeyen video ipucunun karşılaştırılması* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Kaya, G. (2021). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere yabancı kişilerden korunma becerisinin kazandırılmasında uzaktan eğitim yoluyla sunulan video modelle öğretimin etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Kızılkaya, R. (2024). *Ebeveyn aracılı video model olma öğretim yönteminin otizm spektrum bozuklu olan küçük çocukların dış fırçalama becerisi öğretimi üzerine etkisi* [Yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Kocaoz, O. E. (2015). *Impact of video modeling combined with Skillstreaming teaching procedures on the social interaction skills of middle school-aged children with autism spectrum disorders* [Doktora tezi, University of Central Florida Orlando, Florida] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Kratochwill, T. R., Hitchcock, J. H., Horner, R. H., Levin, J. R., Odom, S. L., Rindskopf, D. M., & Shadish, W. R. (2013). Single-case intervention research design standards. *Remedial and Special Education, 34*(1), 26-38. doi: 10.1177/0741932512452794

Kutlu, M. (2016). *Otizmliler için bireylere yabancı kişilerden korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin yalnız sunumuyla video modelle birlikte sunulmasının karşılaştırılması* [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Lee, J. N. (2015). The effectiveness of point-of-view video modeling as a social skills intervention for children with autism spectrum disorders. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders, 2*, 414-428.

Mason, R. A., Davis, H. S., Boles, M. B., & Goodwyn, F. (2013). Efficacy of point-of-view video modeling: A meta-analysis. *Remedial and Special Education, 34*(6), 333-345.

McCoy, K., & Hermansen, E. (2007). Video modeling for individuals with autism: A review of model types and effects. *Education and treatment of children, 183-213*.

Minschew, N. J., Goldstein, G., & Siegel, D. J. (1995). Speech and language in high-functioning autistic individuals. *Neuropsychology, 9*(2), 255.

National Autism Center [NAC]. (2011). A Parent's guides to evidence-based practice and autism: Providing information and resources for families of children with autism spectrum disorders. Retrieved from No Child Left Behind Act (2002). United States Congress Public Law 107-110. Retrieved from <https://www2.ed.gov/policy/elsec/leg/esea02/107-110.pdf>

Odom, S. L., Thompson, J. L., Hedges, S., Boyd, B. A., Dykstra, J. R., Duda, M. A., ... & Bord, A. (2015). Technology-aided interventions and instruction for adolescents with autism spectrum disorder. *Journal of autism and developmental disorders*, 45, 3805-3819.

Odluyurt, S., & Çattık, M. (2018). Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için teknoloji temelli müdahale yöntemleri. *Kastamonu Education Journal*, 26(6), 1851-1861.

Öncül, N. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sembolik oyunların küçük grupla öğretiminde canlı modelle ve video modelle öğretimin karşılaştırılması* [Doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Scheflen, S. C., Freeman, S. F., & Paparella, T. (2012). Using video modeling to teach young children with autism developmentally appropriate play and connected speech. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 302-318.

Shukla-Mehta, S., Miller, T., & Callahan, K. J. (2010). Evaluating the effectiveness of video instruction on social and communication skills training for children with autism spectrum disorders: A review of the literature

Taşkesen, Ü. S. (2022). *Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireylere zekâ oyunlarının öğretiminde video ipucu uygulamasının etkililiği* [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Tavvney, J. W., & Gast, D. L. (1984). Single subject research in special education. Columbus, OH: Charles E.

Tekin, E. (2000). Karşılaştırmalı tek-denekli araştırma modelleri [Comparative single subject research designs]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(4),1-12.

Terzioğlu, I. (2017). *Otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciye tablet bilgisayar ile sunulan video modelle öğretimin sosyal becerilerin kazandırılmasındaki etkililiği* [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Tricco, A. C., Zarin, W., Cardoso, R., Veroniki, A. A., Khan, P. A., Nincic, V., ... & Straus, S. E. (2018). Efficacy, effectiveness, and safety of herpes zoster vaccines in adults aged 50 and older: systematic review and network meta-analysis. *bmj*, 363.

Tunçel, E. (2017). *Nesne göstererek ortak dikkat başlatmanın otizmlili çocuklara öğretiminde video modelle öğretimin etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Turhan, C. (2015). *Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykü ve Video Model Uygulamalarının Etkililik ve Verimlilikleri* [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Uygun, Y. (2022). *Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireylere sakal tıraşı olma becerisinin öğretiminde video ipucu yönteminin etkililiğinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Ülke, Kürkçüoğlu, B. (2007). *Otistik Özellik Gösteren Çocuklara Bire-Bir Öğretimde Etkinlikler içi Ve Arası Seçim Fırsatları Sunmanın Etkilerinin Karşılaştırılması* [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Wolery, M., Gast, D. L., Kirk, K., & Schuster, J. (1988). Fading extra-stimulus prompts with autistic children using time delay. *Education and Treatment of Children*, 29-44.

Yavuz, A. A. (2017). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara üst geçit kullanarak karşıdan karşıya geçme becerisinin öğretiminde videoyla model olmanın etkililiği* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Yavuzaslan, E. (2022). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere ev içi yaşam becerilerinin öğretiminde fotoğraf ipucunun ve video ipucunun karşılaştırılması* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Yavuz, M. (2016) *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara ev içi becerilerin öğretiminde videoyla model olma ile videoyla ipucu yöntemlerinin etkililiğinin ve verimliliklerinin karşılaştırılması* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>